

PROČ SE NECHAT OČKOVAT POSILOVACÍ DÁVKOU?

Onemocnění covid-19 známe teprve od prosince roku 2019 a i když je předmětem intenzivního zkoumání vědců celého světa, stále o něm nevíme vše. To samé platí o očkování proti tomuto onemocnění. Jak dlouho trvá ochrana po očkování a kdy je vhodné provést přeočkování lze stanovit až po určité době sledováním očkovaných v rámci klinických studií. To platí pro všechna očkování. Obvykle je potřeba několik let, aby bylo možné nastavit co nejlepší očkovací schéma. Od zahájení očkování proti covid-19 probíhá celosvětově řada studií. Výsledky některých z nich ukazují, že přibližně po osmi měsících od ukončení očkování dochází k poklesu účinnosti ochrany a tedy k vyšší pravděpodobnosti tzv. průlomové infekce, tedy nákazy u očkovaného jedince. Tuto pravděpodobnost navíc zvyšuje i vznik a šíření nových variant viru SARS-CoV-2, které v době vývoje očkovacích látek nebyly ještě známy, a které dokáží částečně obejít ochranné mechanismy vytvořené po očkování a případně způsobit onemocnění.

Jiné studie poukazují na riziko, že ochrana po očkování rychleji klesá u starších osob nebo u lidí s oslabenou imunitou či chronickým onemocněním. Opět se nejedná o nic neobvyklého, jelikož tento jev bývá pozorován i u očkování proti jiným nemocem. Aby se zabránilo nárůstu průlomových infekcí, zejména u osob z rizikových skupin, jako jsou osoby s poruchou imunity, chronickým onemocněním či osoby vyššího věku, je vhodné u těchto skupin osob provést přeočkování, aby se jejich ochrana proti onemocnění covid-19 posílila. Tyto osoby jsou totiž poklesem ochrany proti onemocnění covid-19 ohroženy nejvíce a hlavně dříve než ostatní. Přeočkování je vhodné také pro osoby, které mohou tyto rizikové skupiny osob onemocněním covid-19 ohrozit anebo jsou ve vyšším riziku onemocnění v rámci svého zaměstnání. Jedná se např. osoby pracující ve zdravotnictví nebo sociálních službách.

Využití posilující dávky budou moci i všichni ostatní, kteří mají zájem maximálně chránit své zdraví i zdraví svých blízkých před onemocněním covid-19 a kteří byli očkovaní před osmi a více měsíci.

JE SPRÁVNÉ SE PŘEOČKOVAT, I KDYŽ EMA POSILUJÍCÍ DÁVKY ZATÍM NESCHVÁLILA?

Pozitivní význam v posílení účinnosti ochrany navozené již po předchozím očkování podporují výsledky některých studií. A i přesto, že podávání posilujících dávek není stále součástí rozhodnutí o registraci vakcín, Evropská komise tuto záležitost pro některé z vakcín aktuálně posuzuje. Některé země dokonce již začaly posilující dávky podávat a mnoho dalších jejich podávání plánuje. Jedná se např. o Izrael, Rakousko, Německo, Francii, Spojené království, Rusko, Čínu. V ČR je umožněno podání posilovací a dodatečné dávky mRNA vakcín na základě mimořádného opatření MZ pro určité skupiny osob od 2. 9. 2021 (<https://www.mzcr.cz/rozhodnuti-o-docasnem-povoleni-pouziti-registrovanych-lecivych-pripravku-comirnaty-a-spikevax-dodatecna-davka/>).

JAKÉ JSOU VÝHODY OČKOVÁNÍ POSILUJÍCÍ DÁVKOU?

Základní výhodou očkovaných oproti neočkovaným je jejich ochrana před onemocněním covid-19, zejména před jeho závažným průběhem, případně před hospitalizací nebo před úmrtím v souvislosti s onemocněním covid-19. I přesto, že jsou již popisovány případy onemocnění u řádně očkovaných osob, je pravděpodobnost jejich nákazy a rizika závažného průběhu onemocnění významně nižší než u očkovaných.

Podání posilovací dávky pravděpodobnost případné nákazy a jejího závažného průběhu mnohonásobně sníží a zabezpečí tak vyšší ochranu zdraví u rizikových osob. Některé studie uvádějí, že po aplikaci posilovací dávky se hladina ochranných protilátek zvýší dokonce pět až jedenáctkrát více než po podání druhé dávky. Navíc k tomuto posílení imunity dojde velmi rychle, obvykle během dnů. Po první dávce to trvá až tři týdny než tělo zareaguje na očkování tvorbou protilátek. Samotná protilátková odpověď však není pro posouzení účinnosti vakcín dostatečná a proto je třeba vyčkat na výsledky klinických studií.

Jelikož délka ochrany po očkování se u každého člověka liší, nedokáže nikdo z nás s jistotou předvídat, jak dlouho je v co nejvyšší možné míře chráněn. Proto, jakmile je to pro danou skupinu osob možné, je využití přeočkování maximum, co můžeme proti nákaze covid-19 udělat.

CHRÁNÍ POSILUJÍCÍ DÁVKA OČKOVÁNÍ I PROTI NOVÝM VARIANTÁM KORONAVIRU?

Významný nárůst protilátek po podání posilující dávky současně posílí i ochranu proti dosud známým novým variantám viru, například proti variantě delta. Varianta delta nebyla v době výzkumu aktuálních očkovacích látek známa a i přesto, že očkování do jisté míry chrání i proti ní, je tato ochrana nižší oproti dříve se šířícím variantám viru. Podání posilující dávky by však mělo zabezpečit dostatečně vysokou ochranu i proti této variantě.

OČKOVÁNÍ TEDY NENÍ TEČKOU ZA KORONAVIREM?

Očkování představuje neefektivnější způsob, jak omezit šíření koronaviru a výskyt onemocnění covid-19 v populaci a ochránit zdraví co největšího počtu osob. Žádné jiné opatření nemá takový dopad jako očkování. Jakým způsobem však bude Tečky prostřednictvím očkování dosaženo, se stále zkoumá. Dle výsledků studií ochrana proti onemocnění covid-19 po očkování s postupem času klesá a proto bude potřeba využívat posilovací dávky u rizikových osob k jejímu zvýšení a udržení na co nejvyšší možné úrovni. Podání více dávek očkování k zajištění dostatečné ochrany proti infekčnímu onemocnění není nic neobvyklého. Například očkování proti klíštové encefalitidě se skládá ze tří dávek v prvním roce a poté z pravidelného přeočkování v intervalech tři až pět let. Očkování proti chřipce se provádí každý rok, přičemž vakcíny se upravují dle aktuálně cirkulujících kmenů viru chřipky, aby byly co nejúčinnější. Jaké bude neefektivnější schéma očkování proti onemocnění covid-19 se zatím stále zkoumá. Aby se zjistilo, zda bude stačit pouze už jen třetí dávka nebo bude třeba využít i další dávky přeočkování, bude nutné provést ještě řadu vědeckých studií a dále pečlivě sledovat vývoj buněčné i protilátkové imunity u očkovaných osob.

Samozřejmě k tomu, aby očkování proti onemocnění covid-19 bylo skutečnou Tečkou za všemi lockdowny, omezujícími opatřeními nebo rouškami, je třeba, aby se očkovalo co nejvíce lidí. Očkované osoby mají dle aktuálních dat nejen nižší pravděpodobnost, že se nakazí, ale dle epidemiologických šetření i významně nižší pravděpodobnost, že nakazí někoho dalšího.

PROČ SE S PŘEOČKOVÁNÍM NEČEKÁ AŽ NA DOSTUPNOST UPRAVENÉ VAKCÍNY?

Jelikož v tuto chvíli dochází opět k postupnému nárůstu počtu potvrzených případů a šíří se nové varianty koronaviru, lze očekávat další zhoršení epidemické situace v průběhu podzimu. Je proto potřeba udělat maximum zejména k ochraně nejohroženějších skupin obyvatel. Těmi jsou zejména starší osoby, osoby s poruchou imunity, ale také s různými chronickými nemocemi. Většina těchto osob z rizikových skupin byla očkována již na počátku roku 2021, tedy před více než půl rokem. Dá se tedy předpokládat, že u některých z nich došlo k poklesu ochrany po očkování a že by mohli být v případě další vlny epidemie ohroženi onemocněním covid-19. Jelikož proočkovanost v ČR stále není dostatečně vysoká, je zde pořád velké množství osob, které mohou onemocnění šířit a nakazit i očkované osoby včetně osob z rizikových skupin. Aby k tomu nedocházelo, je potřeba ochranu po očkování posílit a to nejen u osob z rizikových skupin, ale i u zdravotníků, pracovníků v zařízeních sociální péče a všech dalších očkovaných osob, které projeví zájem o posílení své ochrany.

Zatím není jasné, kdy budou očkovací látky upravené k ochraně i proti novým variantám koronaviru v ČR k dispozici, pravděpodobně to nebude dříve, než po očekávané podzimní vlně. A protože již v průběhu října začne v ČR narůstat počet osob, a to zejména z rizikových skupin, které byly očkovány před více než 8 měsíci, je pro jejich maximální možnou ochranu potřeba využít možností, které jsou aktuálně k dispozici. A tou je posilující dávka některou z mRNA vakcín (Spikevax/Moderna, Comirnaty/Pfizer).

Jak se bude očkování vyvíjet dál, lze zatím jen velmi obtížně odhadnout. Pokud bude docházet k dalšímu šíření nových variant koronaviru, je možné, že bude v budoucnu potřeba i dalších dávek očkování, případně i upravenými očkovacími látkami. V tuto chvíli však pro odpověď na tuto otázku nejsou k dispozici dostatečná data.

PROČ JE NAJEDNOU MOŽNÉ OČKOVACÍ LÁTKY PŘI PŘEOČKOVÁNÍ KOMBINOVAT?

Informace o očkování se vyvíjejí v čase. Čím více máme zkušeností z očkování a čím více je očkovaných osob, které lze sledovat a průběžně vyšetřovat, tím více je dat, která lze využít v praxi. Očkovací látky, které byly postupně ve světě i v ČR vyvíjeny byly před svým uvedením na trh důkladně testovány. Každá farmaceutická firma samozřejmě testovala výhradně svou vlastní vyvíjenou vakcínu a na základě svého výzkumu nastavila co nejvhodnější očkovací schéma, které uvedla v souhrnu údajů o přípravku. Až postupem času, kdy již bylo k dispozici více vakcín, bylo možné zahájit studie zaměřené na jejich případnou kombinaci. Výsledky těchto studií začínají být postupně k dispozici. Nejvíce ideální k přeočkování se jeví tzv. mRNA vakcíny (Spikevax / Moderna, Comirnaty / Pfizer) a to jednak pro jejich vysokou účinnost, tak i pro jejich snazší možnost úpravy ve vztahu k novým variantám koronaviru. V tuto chvíli jsou tyto dvě vakcíny jediné povolené k přeočkování na základě mimořádného opatření MZ.

Možnost kombinace vakcín je možná i pro případ nerovnoměrné distribuce vakcín v ČR. Jedná se zejména o situace, kdy zájemce o posilující očkovací dávku nemá v blízkosti svého bydliště očkovací místo, které nabízí očkovací látku, kterou byl původně očkovan.

Pro základní očkování je však stále preferovanou variantou očkování stejnou vakcínou.